

Gjuteriet

Nr.4
2020
ÅRGÅNG 110

NORDENS LEDANDE BRANSCHTIDNING / **TEMA OMVÄRLDSBEVAKNING**

**Philip och Anton berättar om
sin första tid som gjutare**

**Vi möter Laura och Claes
på Ebbamåla bruk**

**6-snabba med Rebecca Ammer
om olika arbetskulturer**

**Validering av kunskap inom
gjutteknik**

VI HJÄLPER TILL ATT SPARA TONVIS MED CO2 VARJE DAG

Genom våra produkter och vår tekniska expertis kan vi assistera vid konstruktionen av gjutgods för vindkraftverk.

Gjutna komponenter är oundgängliga för byggandet av vindkraftverk. Dessa skall inte enbart generera stora mängder energi, utan också kunna stå emot de starkaste oväder.

Gjuterier har i mer än 100 år haft en stark partner vid sin sida. En partner som levererat innovativa lösningar, effektiv teknik och högkvalitativa produkter. Vi verkar tillsammans med gjuteriernas egna experter – över hela världen. Ett globalt företag med lokal närvaro.

FOSECO. En partner att räkna med.

VESUVIUS

www.foseco.se | info.sweden@foseco.com

INNEHÅLL

Gjuteriet

NUMMER 4 2020 TEMA OMVÄRLDSBEVAKNING

Omslag: I årets fjärde nummer träffar vi Rebecca Ammer från Procast.
Foto: David Elg.

KOMMANDE NUMMER

#5 har tema Kommunikation. Utgivningsdag är 6 november och sista dag för inlämning av material är 19 oktober

#6 har tema Historia. Utgivningsdag är 11 december och sista dag för inlämning av material är 23 november

Innehåll

TEMA - OMVÄRLDSBEVAKNING

6. EBBAMÅLA BRUK - Nya ägare med passion för det gågna.

AKTUELLT

12. KOMPETENSVALIDERING - Avsnitt 1

18. KVARTS - En fortsatt viktig fråga

ALLTID I GJUTERIET

5. REDAKTIONENS RUTA

20. KORT OCH GOTT

22. PÅ WEBBEN

23. I LUNCHRUMMET

24. 6 SNABBA - Rebecca Ammer

30. MÅNADENS GJUTARE – Philip Arvidsson och Anton Eriksson

32. SVENSKA GJUTERIFÖRENINGEN

34. SVERIGES GJUTERITEKNISKA FÖRENING

37. TEKNISKA HÖGSKOLAN I JÖNKÖPING

38. KRÖNIKA - Tomas Liljenfors

”
– Vad som var
tänkt som en
sommarbostad,
blev fort ett
heltidsarbete.
Läs mer på sid 6.

Höganäs Verksstad
HÖGANÄS-LANDSKRONA

FULL FRÄS I VERKSTAN
Nu är vi igång med produktionen i vår nya bäddfräs. 4000x1000x1500 mm

LÄS MER

042-33 82 00 • info@hverk.se • hoganasverkstad.se

METALLCO
ALUMINIUM

Leverantör av aluminiumgjuterilegeringar

Metalco Aluminium AS
Einavegen 971, N - 2843 Eina
Norway

Telephone: +4761198770
Email: aluminium@metalco.com
Web: www.metalco.com

HINNER VI GJUTA PROTOTYPEN?

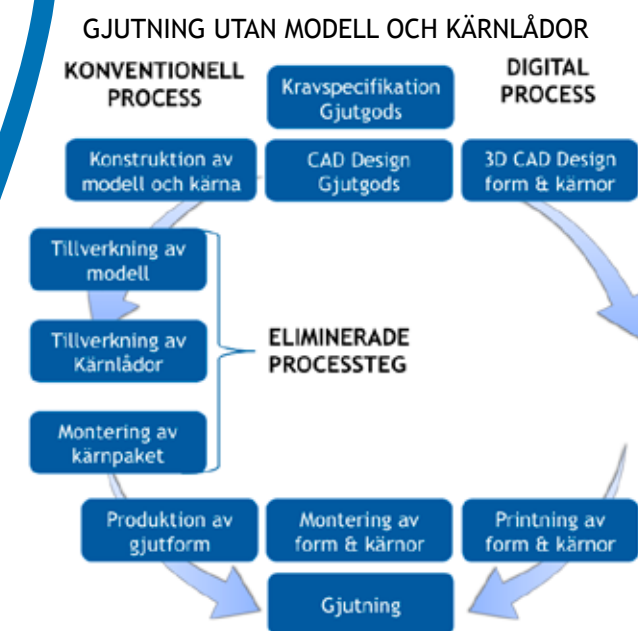
Det enda datum som inte flyttas är leveranstiden till kunden. Utmaningen är att kunna gjuta, bearbeta och leverera komponenten till beställaren på utsatt tid. Kortare ledtid är en viktig konkurrensfördel och ger dig tid att göra annat.

Vår lösning för att minimera ledtiden är att printa form och kärnor i sand.

Genom att printa formar och kärnor, kan konstruktion och tillverkning av modeller och kärnlådor elimineras. Det ger en tidsbesparing på upp till 2/3. Så i stället för 12 veckor kan detaljen tillverkas på 4 veckor. Ju mer komplex detalj ju mer tid sparas. Vad betyder det för er?

Karlebo har aktivt bidragit till att öka konkurrenskraften för såväl nordiska gjuterier som för gjutning som tillverkningsmetod. Kontakta oss idag så berättar vi mer om hur 3D sandprintning kan bidra till att öka era möjligheter.

Richard Larsson +46 (0) 701 090 306 richard.larsson@karlebo.se

Gjuteriet

TIDSKRIFT FÖR

Svenska Gjuteriföreningen och Sveriges Gjuteritekniska förening

ANSVARIG UTGIVARE

Joakim Berlin

UTGIVARE

AB Gjuteriinformation i Jönköping
Box 445
551 16 Jönköping

REDAKTION

Moob

Lotta Larsby (redaktör)
Telefon: 0702-956293
E-post: redaktor@gjuteriet.se

David Elg (fotograf, redaktör, layout)
Telefon: 0705-958283

PRENUMERATION

Rickard Dahlgvist
Telefon: 010-21 27 629
E-post: rickard.dahlgvist@aspia.se
Prenumeration: 495 kr, exkl. moms (helår)
Prenumeration till utlandet; 795 kr (helår).

GRAFISK FORMGIVNING

Moob
www.moob.se

ANNONSBOKNING

MediaKraft AB
Österlånggatan 43
111 31 Stockholm
Carl Larsson
E-post: carl.larsson@mediakraft.se
Telefon: 0701-475030

TRYCK

Strokirk-Landströms AB
Inlaga: MultiOffset 90 g
Omslag: MultiOffset 190 g

UTGIVNINGSDAGAR 2020

6/11, 11/12

MATERIAL OCH RÄTTIGHETER

För icke beställt material ansvaras ej.
Citera gärna, men uppgi också källan.

EN NÄRA OCH AVLÄGSEN OMVÄRLD

För många har sommaren 2020 varit olik de flesta tidigare somrar. Vi har lärt oss att slänga oss med termer som "hemester" och svenska besöksmål vittnar om besöksrekord. Om än med korta och intensiva besöksstopp. Byggvaruhusen har haft fullt upp hela våren och sommaren. Eftersom vi inte kan resa utomlands går vi hemma och får inspiration till diverse renoveringar och trädgårdsfix. Omvärlden, vilket är detta nummers tema, tycks både längre bort och närmre än tidigare. Långt bort eftersom många har valt, mer eller mindre frivilligt, att hålla sig i sitt närområde istället för att resa långt bort och sköter många möten digitalt. Nära, eftersom det under 2020 har varit extra påtagligt för många, hur vår omvärld påverkar oss både privat och i våra arbeten. Nära, även för att året tydligt visat oss hur beroende vi är av varandra.

För oss på redaktionen har arbetet med tidningen varit fortsatt annorlunda, med färre fysiska besök. Det märks dock att digitala möten och kommunikation blir allt mer vedertaget och att det trots allt går varmt i många ugnar runt om i världen.

På många håll i Sverige vittnar unga om att det är svårt att hitta arbete och att de tvingas gå sysslolösa. En motpol till dessa ungdomar får vi läsa om i Månades Gjutare, som är Philip Arvidsson och Anton Eriksson på Gjuteriteknik AB Värnamo, de båda upplever just nu sitt första år inom branschen. Det är positivt att se hur ny kompetens får ta plats i branschen och att det finns stor vilja att föra vidare kunskap till nya generationer.

Ytterligare ett sätt att stärka svensk kompetens visar Svenska Gjuteriföreningen på, i samarbete med RISE och Yrkesakademin, genom att det nu går att validera sin kunskap inom gjutteknik. Metoden innebär mätning på individ- och organisationsnivå, och följs upp av kompetenshöjande åtgärder. På sidan 12 berättar bland annat Per Ola Post från Svenska Gjuteriföreningen om sitt arbete med valideringsprocessen.

Nu ser vi fram emot en spännande höst och att få träffa er, digitalt eller fysiskt, i arbetet med kommande nummer av Gjuteriet som kommer att ha temat kommunikation. Ett högst angeläget tema som i många fall är helt avgörande för branschen.

Redan i detta nummer snuddar vi på temat i Tomas Liljenfors krönika *Betraktelser från en segelbåt*, där Tomas berättar om den samarbetsvilja han upplever inom svensk gjuteriindustri att skapa en hållbar framtid.

Trevlig läsning! / David Elg och Lotta Larsby

Ebbamåla Bruk - nya ägare med passion för det gångna.

TEXT: LOTTA LARSBY
FOTO: DAVID ELG

Gjuteriet besöker Ebbamåla Bruk en kväll i juli för att uppleva en av de årliga Järnnätterna. En kväll då ugnarna tänds upp, maskinerna startas och middag avnjuts av gästerna mitt i den mekaniska verkstaden, som står likadant som den gjorde runt slutet av 1970-talet då gjuteriet lades ner.

Dessvärre får vi beskedet strax innan vi anländer till Ebbamåla Bruk, att Järnnatten är inställd på grund av tömda vattenbrunnar. Besvikelsen lägger sig dock så fort vi faktiskt anländer till bruket och får en spännande rundvisning bland de fantastiska byggnaderna.

Det har varit ett stort intresse för Ebbamålas guidade visningar och Järnnatten under sommaren.

Mitt i Blekinges skogsbygd vid Mörrumsån ligger Ebbamåla Bruk som grundades år 1886. Brukets byggnader är välbevarade och bedrivs idag som museum, café och B&B av det danska paret Laura Schlie Malmgren och Claes Malmgren.

Laura och Claes tog över bruket förra året i mars, och bor sedan april i år på heltid i den gamla ingenjörsbostaden på bruket.

Vad som var tänkt som en sommarbostad, blev fort ett heltidsarbete. Paret lämnade tillsammans med sina tre barn ett hektiskt liv i Köpenhamn bakom sig för att ägna sig fullt ut åt att

bevara det stycke svensk industrihistoria som Ebbamåla Bruk står för.

Det var när Covid-19 stängde Köpenhamn och barnen fick gå i skolan hemifrån som Laura och Claes tog beslutet, som legat och grott under vinterhalvåret. Att, liksom de första ägarna av bruket, emigrera till ett annat land och

starta en ny sorts liv.

Claes har ända sedan han var liten intresserat sig för fiske och varje år besökt Mörrumsån för att ägna sig åt sin hobby. Tidigare hade familjen en stuga en bit ifrån Ebbamåla Bruk, men med tre barn blev stugan för liten. De hade

många gånger passerat bruket på sina skogspromenader och var nyfikna på byggnaderna. När så fastigheterna blev till salu, var Laura och Claes genast spekulanter.

Laura berättar att de tidigare ägarna var angelägna om att någon med passion för platsen skulle ta över bruket och brist på passion kan inte någon påstå att Laura och Claes har. De känner stort ansvar för att bevara och ta hand om platsen.

Laura visar oss runt bland byggnaderna parallellt med att Claes ger en grupp nyfikna besökare en guidad tur och berättar allt han hunnit lära sig om bruket och dess historia. Laura berättar att de vill låta så många som möjligt uppleva den historiska platsen.

– Claes är den som brukar hålla de guidade turerna. Sedan vi kom hit har han läst, efterforskat och bitt ordsborna att berätta om bruket. Han vill kunna besvara alla frågor från våra gäster.

Claes har tidigare arbetat med att restaurera gamla byggnader i Köpenhamn och drev innan flytten till Ebbamåla Bruk ett företag i Köpenhamn som specialiserade sig på inomhusklimat. Här på bruket får han nytta av sin händighet och har fått alla maskiner, utom en, i den gamla mekaniska verkstaden att fungera igen. Laura arbetade som konsult inom socialt arbete och hade tidigare ingen erfarenhet av att arbeta inom turisnäring.

PÅ BRUKET FINNS även smeden Jonas Johnsson som driver Isa-smedjan. Förra sommaren i augusti var Jonas på brukets café och åt glass med sin familj. Då började han tala med Claes och Laura och berätta om sin smedja som han då drev hemifrån garaget i Kyrkhult, en grannby till Ebbamåla Bruk. Därefter gick det fort, dagen efter glassfikan flyttade Jonas in i den gamla smedjan på bruket med sitt företag.

– Det var i princip bara att flyt-

ta rakt in i smedjan, jag behövde bara komplettera med lite av mina egna verktyg för att kunna köra igång här.

Jonas tillverkar i första hand köksknivar av mycket hög kvalitet, som han sedan levererar över hela världen. Han har gjort sig ett namn genom att vara aktiv på Instagram och i “köksnördsforum” och är nu fullbokad med beställningar hela 2020.

BRUKET GRUNDADES AV de äkta makarna August Bengtsson Sandberg och Johanna Johannesdotter i slutet av 1800-talet.

August kom från en gjutar-släkt och titulerades gjutare vid Häryds Masugn i Gnosjö, där han även träffade Johanna. I mitten av 1800-talet valde August och Johanna liksom många andra svenskar, att utvandra till Amerika. Hur de levde i Amerika finns det sparsamt med dokumentation från, men Laura berättar att de bodde i Connecticut och att de troligen samlade på sig kunskap i ungefär tio år från Nordamerikanska gjuterier och tog med sig denna kunskap hem till Blekinge, där de alltså grundade Ebbamåla Bruk.

ATT STIGA IN i gjuteriet och den

EBBAMÅLA BRUK

- Grundades 1886 av August Bengtsson Sandberg och Johanna Johannesdotter
- Ligger i Kyrkhult i Blekinge län
- Huvudsakliga tillverkningen var delar till stärkelsefabriker och träullshyvlar
- I drift till 1966
- Drivs idag av Laura Schlie Malmgren och Claes Malmgren som museum, café och B&B
- Varje sommar arrangeras “Järnnätter” då ugnarna åter tänds upp och middag avnjuts i den gamla verkstaden

I gjuteriet finns det gjutgods sparat från brukets start.

Claes har ett stort mekaniskt intresse och vårdar alla gamla maskiner noggrant.

mekaniska verkstaden känns som att stiga in i en svunnen tid. 1966 gjordes den sista gjutningen åt dåvarande ägare Östen Sandberg. Därefter drev Östens dotter Ebba visserligen vidare bruket, men i mindre omfattning, fram till någon gång på 1970-talet. Ebba var den femte och sista generationen i familjen som drev bruket. Längs taket i verkstaden, som på tiden när den byggdes var oerhört modern tack vare sina stora takfönster, snurrar en remdrift som driver alla maskinerna. Den drevs ursprungligen av det vattenverk som står vid än nedanför byggnaderna.

Just som Claes avslutar sin guidade tur hör vi honom tala med en av de besökande gästerna om just hydrauliken i vattenverket.

Anders Uleskog är en av kvällens besökare.

Det visar sig att det är Anders Uleskog från Uleskogs Hydraulik och Service AB utanför Tingsryd.

Han har varit med och bytt kul-lager i den gamla hydrauliken under tiden bruket fortfarande var aktivt. Anders berättar att det var ett av de största remhjul han någonsin sett och att han fortfarande minns sin förvåning över att det var gjutet i ett enda stycke. Hjulet hade sedan delats i två delar för att kunna monteras och han frågar sig än idag hur de hade lyckats med ett så pass stort gjutgods på den tiden.

DEN VACKRA TEGELBYGGNADEN från 1901 som inrymmer gjuteriet står kvar på platsen. Den huvudsakliga tillverkningen på bruket bestod

av delar till stärkelsefabriker och träullshyvlar. I lagerbyggnader intill finns i princip alla de trämodeller som används under brukets tid kvar, det är hundratals, om inte tusentals, formar av alla dess slag och storlekar. Golvet i gjuteriet är täckt med sotig gammal gjutsand från oändligt många gjutningar och på arbetsbänkarna finns mängder av gamla verktyg kvar. Och ibland gjuts det till och med på platsen. Claes, som tidigare inte visste mycket om gjuteri har lärt sig att gjuta i brons och gjuter utmärkelser, plaketter och liknande. NÅGOT SOM FÅR bruket att sticka

ut, är att alla de gamla byggnaderna står kvar. Eftersom bruket inte ligger i en tätort finns det knappt några moderna byggnader i närheten. Det förstärker den historiska känslan och hjälper till att berätta ortshistorien om både de mer och mindre bemedlade människorna som levde där. Som mest arbetade runt 45 personer på bruket, vilket innebär att bruket på den tiden var en stor arbetsplats. Laura berättar att de får många studiebesök från företag och inte minst besök från olika aktiva gjuterier. Hon berättar att många uppskattar att se likheterna med hur

I den mekaniska verkstaden så kan man förutom se de flesta maskiner igång, även äta sin picknick under Järnnatten.

Jonas Johnsson driver Isasmedjan i brukets gamla smedja.

Laura och Claes framför gjuteribyggnaden.

gjuteriet fungerade förr, med hur det fungerar idag. Tillvägagångssätten är i grunden desamma även om tekniken utvecklats.

Nu har Laura och Claes oändligt med visioner om att reparera, bevara och utveckla Ebbamåla Bruk som destination. Järnnatten planerar de att återigen arrangera nästa sommar och de ser fram emot att få fortsätta visa upp sitt nya hem för många fler besökare framöver.//

Foto: AB Volvo. Validering pågår på Volvo Group i Skövde

Validering av kunskap inom gjutteknik - ett stort steg för svensk kompetensutveckling

TEXT: LOTTA LARSBY

För att bibehålla konkurrenskraften inom svensk gjuteriindustri är arbetet med kompetensutveckling en avgörande faktor. Svenska Gjuteriföreningen har i samarbete med RISE och Yrkesakademin tagit fram en metod för att kunna mäta och validera kunskap inom gjutteknik på individ- och organisationsnivå enligt riktlinjerna för Industri BAS, som utvecklats av Svensk industrivalidering.

Förarbetet har pågått i många år och under våren sjösattes första versionen av validering för gjuterioperatörer. Gjuteriet följer resans gång i en artikelserie där vi möter en rad olika personer som har kontakt med projektet. Vi möter bland

annat Per Ola Post på Gjuteriföreningen som har arbetat med att förverkliga processen och operatörer på Volvo Group Skövde som under våren fått möjligheten att bli validerade. I första avsnittet gör vi en djupdykning i vad arbetet inför denna validering inneburit, hur själva

processen går till och vilka förväntningar som finns på utvecklingsmöjligheter för de som deltar i valideringen. När ett företag har anmält sig och blivit antaget till valideringen kopplas företaget samman med en certifierad testledare från Yrkesakademin. Därefter utvärderas

resultatet av experter på RISE, som ger återkoppling på hur den kunskap som eventuellt fattas kan kompletteras. Därefter sker omprov och till sist utfärdas ett diplom. Diplomet utfärdas först när den som genomgår valideringen faktiskt besitter de kunskaper som krävs för att bli godkänd.

Branschspecifik validering för gjuterioperatörer

Per Ola Post, som är projektledare inom kompetensutveckling på Gjuteriföreningen, har arbetat med validering i ungefär tio år. Per Ola berättar att Gjuteriföreningen länge har haft som ambition att bygga upp det här systemet och bland annat deltagit i ett konsortium med Svensk industrivalidering. Systemet för att kunna validera gjuterikompetens har legat nära mållinjen i flera år, men för drygt ett år sedan fick Per Ola Post uppdraget att ta projektet från nästan färdigt till över tröskeln och tillgängligt för branschen. Under 2019 skedde valideringar i ett testpilotprojekt på Volvo Group Skövde, Husqvarna och Bruzaholms Bruk. Under våren 2020 var Volvo Group Skövde först ut med att genomföra den färdiga valideringen för en grupp medarbetare på initiativ av Fredrik Larsson, projektledare vid Volvo Group Skövde.

Svensk industrivalidering är ett varumärke som syftar till ett kvalitetssäkrat system för att validera olika kompetenser inom industrin. Validering för kompetenser utöver gjutning har funnits på marknaden i ett antal år, men nu finns alltså en branschspecifik validering även för gjuterioperatörer. Per Ola berättar att målet med valideringen är att skapa möjligheten att kartlägga hur väl medarbetarna på ett gjuteri uppfyller de kompetenskrav som finns på en specifik tjänst.

– Om det visar sig att det finns

brister går det att tydligt identifiera var kompetensutvecklingen behöver ske. Systemet innefattar väldigt mycket mer än bara ett prov. Efter utvärderat prov finns det system för hur dessa kunskapsgap bäst kan åtgärdas. Dessutom får företagen värdefull information om vilka förbättringsbehov som finns. Han fortsätter beskriva att den här typen av certifiering kan vara extra värdefull inom yrkesroller där man bygger upp sin kompetens genom att arbeta och inte genom en ren skolbänsutbildning.

–Har man gått en utbildning får man i regel betyg som bevis på att man kan det som krävs för sin tjänst. Har man inte gått en utbildning, utan har fått sin kunskap som ett resultat av praktiskt lärande, behövs ett annat typ av system för att kontrollera kunskapen. Genom valideringen får validanten, som den som genomgår processen kallas, papper på sina kunskaper, vilket kan vara gynnsamt på individnivå av flera anledningar. Dels kan det leda till möjligheter att utvecklas på sin arbetsplats, dels är det ett verktyg för de som kanske står utanför arbetsmarknaden men har rätt kompetens, att få bevis på sina kunskaper och färdigheter.

Identifiering av roller

I sitt initiala arbete tog Per Ola, i samarbete med ett antal gjuterier, fram beskrivningar av processerna i ett gjuteri, det vill säga själva arbetssättet. Därefter beskrev man de olika roller som finns inom gjuteri och vilka kunskaper man bör ha för att kunna utföra dessa roller. Totalt har nio roller under samlingsnamnet *operatör* identifierats och valts ut för att ingå i projektet. Inom järn- och stål miljö är det Modellsnickare, Kärnmakare, Sandberedare, Formare, Smältare, Avgjutare, samt Uppslagning och rensning. För pressgjutmiljö finns rollerna Pressgjutare och Verktyg-

sunderhåll. För mindre gjuterier kan en person vara aktuell för flera roller, varför det är möjligt att valideras mot flera moduler.

Per Ola berättar att det går att vända sig till Gjuteriföreningen för att valideras. Men det vanligaste är att företaget vänder sig direkt till Yrkesakademin för att boka in validering. För att kunna hålla den höga kvalitet som krävs på valideringen är det en kostnad kopplad till den.

–Vi har arbetat för att hålla dessa kostnader nere, men det finns även sätt för företagen att få ner priserna ytterligare säger Per Ola. Bland annat kan man se till att en grupp om minst sex medarbetare utför valideringen vid samma tillfälle, även om de valideras mot olika och flera roller. Det förekommer även att olika typer av arbetsmarknadsprojekt innehåller validering och kompetensutveckling, vilket kan ge ekonomiskt stöd till den som ska betala valideringen.

För att valideringen skall ge en så sann mätning som möjligt och verka för framtidssäkrad kompetensutveckling, är projektet partsgemensamt mellan Gjuteriföreningen, IF Metall och Teknikföretagen.

Per Ola understryker att valideringen främst handlar om att skapa möjligheter att utveckla och stärka kompetens för individer och branschen. Det första provtillfället är alltid kopplat till en skraddarsydd återkoppling, kompetensstärkande åtgärder vid behov och eventuella omprov innan diplom delas ut. Fokus är inte på att sortera ut de som inte kan tillräckligt, utan att förstärka kunskap.

Jens Larsson, som är certifierad testledare från Yrkesakademin, är den som rent praktiskt sköter provtillfällena och är ansvarig för validering mot gjuteri. Han tycker

liksom Per Ola att det viktigaste med processen är att lyfta och stärka individer. Han berättar att något av det mest intressanta han har upplevt genom valideringar på gjuterier, är att validanterna inser att de ofta kan och vet mer än vad de själva först trodde.

– Jag har fått uppleva när validanterna får en wow-känsla vilket både stärker deras självförtroende och ger drivkraft att lära sig ännu mer. Det ger också en möjlighet för de individer som vanligtvis inte är så utåtriktade att få komma fram, sådana individer som tyvärr lätt kan förbises annars. Jens som har en lång bakgrund inom industrin, har i sin roll på Yrkesakademin arbetat mycket med företagsutbildning mot externa företag och kunder. Det har gett honom en stor erfarenhet av att även arbeta med kompetenslyftande insatser mot företag. – Genom kompetenskartläggning synliggörs kunskapsgap på samma vis som det ger bekräftelse på vilken kompetens som faktiskt finns. Olika behov framgår tydligt och det går ofta att koppla ihop kvalitetsutmaningar hos ett företag med var kunskapsgapen hos personal eller rutiner finns.

Under 2020 har Jens tvingats arbeta lite annorlunda med valideringarna än tidigare, på grund av Covid-19. I vanliga fall besöker Jens företagen vid testtillfället för att ordna med datorer att genomföra proven på, presentera processen för deltagarna och ansvara för att testfrågorna hanteras med ansvar. Det är av största vikt att frågorna inte kommer på villovägar eftersom de utgör hela grunden till valideringens koncept. När nu Jens har genomfört testerna på distans, har det varit viktigt för honom att samarbeta med en representant från det aktuella valideringsföretaget som fått agera "tentavakt". Det har fungerat bra, men själv tycker Jens att det är tråkigt att inte få

Foto: Kristina Post.
Per Ola Post från Gjuteriföreningen

komma ut och besöka gjuterierna. Han tycker att det är en spännande bransch och har tidigare passerat på att få guidad tur på de gjuterier han besökt.

Test på Volvo skapar nyfikenhet
När Volvo Group Skövde under våren genomförde en validering fick Fredrik Larsson, projektledare på Volvo Group Skövde, hoppa in som tentavakt. Fredrik sitter med i Gjuteriföreningens kompetensråd och där lyftes frågan om intresse av att delta. Fredrik kom direkt att tänka på sin grupp av medarbetare som redan då deltog i ett pilotprojekt, inom kompetensutveckling. Han såg att valideringen skulle fung-

era som ett bra komplement till teamets utvecklingsresa. Teamet består av en grupp operatörer som gjorde test mot Kärnmakare och Formning. Alla i gruppen arbetar som Kärnmakare. Fredrik beslutade att det även fanns vinning för gruppen att testas mot Formare för att få ökat kundperspektiv, eftersom formningsline är deras närmaste "kund". Eva Gustavsson, Sofie Ström, Jonathan Björn och Anders Brolin är fyra operatörer som tillhör den grupp på Volvo som genomfört valideringen. Under våren har de genomgått första steget i processen vilket alltså innebär det initiala provtillfället. När Gjuteriet talar med gruppen väntar validanterna

spänt på sina resultat, som beräknas anlända inom en snar framtid. Trots att de ännu inte fått det officiella resultatet, har provtillfället i sig, redan satt igång många tankar. Gruppen är överens om att det finns mycket mer kunskap att tillförsäkra sig, trots att de har olika lång erfarenhet inom yrket. Ytterligare en aspekt de upptäckte, var att några frågor uppfattades som svåra på grund av olika teams och arbetsplatsers interna benämningar. De tror att valideringsprocessen kan vara hjälpsam i att se till att alla på en arbetsplats och över branschen i stort, använder samma vokabulär. Med gemensamma benämningar tror de att missförstånd ute i produktionen eller kanske rent av vid byte av arbetsplats kan undvikas. Sofie berättar att frågorna som hon fick på testet väckte en stor nyfikenhet och vilja att lära sig mer. – När jag först fick veta att vi

skulle göra testet, innan jag förstått syftet, kändes det faktiskt lite läskigt. Nu när jag är mer insatt i vad det innebär tycker jag att det känns som en rejäl möjlighet. Det ska bli intressant att få utvärderingen och fortsätta resan. Hennes teamkamrater håller med och berättar att oavsett vad resultatet visar har de redan fått viss insyn i var de behöver komplettera sina kunskaper. Dessutom har det väckt en rejäl dos av gemensam revanschlust som de är sugna på att följa upp.

Fredrik berättar att det viktigaste resultatet för honom är att valideringen väcker nyfikenhet, vilket i sin tur skapar engagemang. Han förväntar sig att teamet arbetar tillsammans och hjälper varandra att fylla i kunskapsgap om sådana finns. Han berättar att det här inte är ett projekt som skall drivas individuellt. Det ska vara en gemensam

satsning för gruppen och hela gruppen skall tillsammans klara sig in i mål.

– När vi uppnår att arbeta som ett team, är det en vinst i sig. Det är viktigt att alla förstår sitt stora värde i processen och intresserar sig för sin roll i det hela.

Nu är det studiegrupp som gäller för teamet, säger Fredrik. Exakt hur studierna kommer att gå till vet de inte förrän alla i gruppen har fått sin individuella utvärdering från RISE. Fredrik tror på att prova sig fram som ett lag för att hitta en bra metodik och inte vara rädd för att arbeta över gränserna. – Jag kommer att vara väldigt följsam i vad teamet uttrycker för behov i att tillförsäkra sig information och hur de önskar fylla sina kunskapsgap.

Per Ola ser att det finns ett stort intresse och förståelse från svenska

EN TROGEN PARTNER DU KAN LITA PÅ SEDAN 1908

calderys.com

calderys
a member of Imerys

gjuterier om varför kompetensutveckling är viktigt. Det som ofta saknats är strukturer och handlingsplaner för hur denna utveckling ska genomföras. Gjuterivalideringen hoppas och tror han bidrar med en viktig pusselbit i denna utveckling. Han menar dock att det är viktigt att både de individer och företag som genomför valideringen ser det som ett redskap och använder informationen för att planera klokt.

– Själva valideringsprocessen skall även den ständigt vara i utveckling och förbättring. Det gäller att alltid navigera och vara beredd på att hitta nya lösningar. Det blir ett spännande arbete framöver!//

Jens tips till validanter

–Sträck på benen mellan delprov, håll sockerintag och kaffe på en bra nivå, se provet som en möjlighet till utveckling.

HUR GÅR DET TILL

- De företag som är intresserade av validering är välkomna att kontakta Per Ola Post på Gjuteriföreningen för att få mer information.
- När företaget beslutat att genomgå validering, kontaktar företaget Jens Larsson på Yrkesakademin för att boka tid för testtillfälle.
- Vid testtillfället samlas validanterna för att genomföra de digitala proven samtidigt.
- Det går att testas mot en eller flera roller och detta avgör hur många delprov som skall genomföras.

- Det finns nio roller att valideras inom;

Järn- och stålsmiljö: Modellsnickare, Kärnmakare, Sandberedare, Formare, Smältare, Avgjutare, Uppslagning och rensning.

Pressgjutsmiljö: Pressgjutare och Verktygsunderhåll.

- Provet är tidsatt och tar mellan 2 och 3 timmar med ungefär 1,5 minuter på varje fråga, med möjlighet att markera och återgå till frågor senare under provet.
- Frågorna är flervalsfrågor, fritextfrågor eller matematikuppgifter.
- När testet är inlämnat går en expert inom gjutning på RISE igenom provet och lägger ett schema för att ge varje validant en personlig återkoppling.
- Återkopplingen ges tillsammans med rekommendationer för hur validanten kan komplettera eventuella kunskapsgap.
- Vidareutbildningen finns i olika former, antingen internt på företaget eller externt som till exempel på gjuterihandboken.se
- Återkoppling sker även till företaget för att skapa förståelse för hur arbetsgruppen ligger till. Återkommande brister kan komma att kräva övergripande åtgärder medan individuella brister kräver mer punktinsatser.
- Eventuella omprov eller prov mot fler roller sker vid ett nytt provtillfälle.
- Efter godkänd validering utfärdas diplom på validantens kunskap.

Telefon

035-444 00

e-post

sales@hybe.se

90 SVENSK
KONTROLL
INSAMLINGS
KONTROLL

När du ger en gåva kommer dina uppgifter att behandlas av Röda Korset. Du har rätt till information om hur dina personuppgifter behandlas. Läs mer på www.rodakorset.se/om-oss/personligintegritet

900 80 12

Vårt swishnummer är helt ofarligt att sprida. Ditt bidrag räddar liv i den pågående coronakrisen.

Svenska Röda Korset

Tillräcklig Kompetens inom Oförstörande Provning?

CSM NDT Certification AB är ett ackrediterat certifieringsorgan enligt ISO 17024 och är en komplett leverantör av utbildning och certifiering av personal för oförstörande provning Enligt ISO 9712.

Med vår långa erfarenhet från olika industrisektorer, kan vi stödja våra kunder i allt som handlar om Oförstörande Provning .

Vi utbildar och certifierar personal enligt ISO 9712:

Ultraljudprovning (UT)
Radiografisk provning (RT)
Penetrantprovning (PT)
Virvelströmprovning (ET)
Magnetpulverprovning (MT)
Visuell kontroll (VT)

Vi erbjuder också utbildning utanför vår ackreditering såsom Allmän OFP och Regelverk med mera. Dessa utbildningar kan naturligtvis kundanpassas för att täcka just era behov.

Titta gärna på vår hemsida: www.csmndt.se eller kontakta oss på tlf. 0586-79 88 85 för mera info.

Kvarts - en fortsatt viktig fråga

TEXT: SOFIA ÖGGESJÖ

Svenska gjuterier har på det stora hela god koll på sin hantering av kvarts. Det visar den sammanställning som gjorts under 2019 där gjuterierna har svarat på en enkät som skickas ut av Svenska Gjuteriföreningen.

Riskerna med kvarts är något som den svenska gjuteriindustrin, men även andra branscher som till exempel gruvindustrin, hanterat under många år. Branschens arbete med att minska kvarts har gett god effekt och antalet nya fall av den allvarliga lungsjukdomen silikos är mycket sällsynta.

SEDAN 2008 GENOMFÖRS vartannat år en enkät för att kartlägga kvartsanvändningen inom den europeiska industrin. I undersökningen ombedes företag lämna uppgifter på antalet anställda samt svara på hur de hanterar de risker

som finns koppade till kvarts. Totalt svarade 36 av 37 tillfrågade svenska sandgjuterier på den enkät som genomfördes under våren 2019. Ulf Gotthardsson, forskare på RISE med specialområde som rör tillverkning av formar och kärnor, menar att den höga svarsfrekvensen visar att gjuterierna ser hanteringen av kvarts som en fortsatt viktig arbetsmiljöfråga.

– Kvarts är ett ämne där hela branschen vet hur viktigt det är att kontrollera halterna i luften. Jag tror att dagens metod med återkommande dialog och överenskommelse mellan branschorganisationerna och industrifacken

fungerar bra. Det är också intrycket jag får när jag läser enkätsvaren – man är engagerad i kvartsfrågan och ser den som mycket viktig, säger Ulf Gotthardsson.

ENKÄTEN VISAR ÄVEN att det i gjuteribranschen finns ca 1400 personer som arbetar i en miljö där de riskerar att bli utsatta för respirabel kristallin kvarts (RCS). Strax över 1300 av dem genomgår regelbundna hälsokontroller. Det är positivt att kvarts fortsätter vara en viktig fråga ute hos gjuterierna, framförallt för att det är ett ämne som felhanterat är mycket skadligt för människor som utsätts för det.

Ulf Gotthardsson, forskare på RISE.

– Det är lätt att tro att det bara är silikos som man kan drabbas av. Men det finns också andra, och vanliga-re, sjukdomar som kan orsakas av kvartsdamm. KOL är kanske den mest uppenbara. Gjuterierna är överlag duktiga på att hålla RCS-halten låg, men vi måste hela tiden fortsätta hålla fokus på ventilation och att tillsammans lära oss bättre arbetssätt, menar Ulf Gotthardsson.

SATSNINGEN INOM EU kallas NEPSI och är ett samarbete mellan flera branschorganisationer och fackförbund för att minska exponeringen av kvarts. För att visa hur arbetet fortskrider genomför NEPSI vartannat år en enkät som skickas ut till de verksamheter som använder kvarts. För gjuteriernas del finansierade Svenska Gjuteriföreningen utskick av enkäten till alla svenska sandgjuterier samt rapporteringen till NEPSI:s databas. Arbetet genomfördes av RISE i Jönköping.//

KVARTS

- Ingår i våra vanligaste bergarter.
- Består av kisel och syre, kemisk formel SiO_2 .
- De allra finaste kvartspartiklarna, så kallade respirabelt damm (RCS), kan nå längst ned i lungorna och orsaka skada.
- Inandning av respirabelt kvartsdamm kan leda till lungsjukdomen silikos. Den som har fått silikos har ökad risk att få lungcancer.

MINSKA RISKERNA

- Störst är riskerna vid rensning och byte av infodring på ugnarna. Byt ut materialet t.ex. sanden mot en med lägre kvartsinnehåll.
- Dammsug lokalerna istället för att sopa.
- Utforma gjutgodset så rensningsarbetet minimeras.
- Använd rätt typ av skyddsutrustning.
- Använd skyddsutrustningen på rätt sätt.
- Säkerställ god ventilation
- Läs mer på www.nepsi.eu eller i föreskriften Kvarts – stendamm i arbetsmiljön (AFS 2015:2) på Arbetsmiljöverkets hemsida www.av.se

KORT OCH GOTT

ELMIA SUBCONTRACTOR FLYTTAS FRAM TILL 2021

Med anledning av Covid-19 pandemin och dess påverkan för allmänna sammankomster kommer tillverkningsindustrin främsta arena, Elmia Subcontractor, inte att kunna genomföras som planerat i november 2020.

Beslutet har fattats efter noga övervägande och i samråd med utställare och samarbetspartners.

- Vi befinner oss i en mycket svåranalyserad situation och rådande läge ger oss tyvärr inte några andra alternativ än att fortsätta fokusera på att ställa om. Vi har försökt hålla kvar genomförandedatumen så länge som möjligt men stora fackmässor kräver lång framförhållning, vilket innebär att vi nu tvingas ta beslutet att Elmia Subcontractor 2020 inte kommer kunna genomföras, säger Lotta Frenssen, VD, Elmia AB.

- Vi vet hur viktig mässan är och det är många som uttryckt att årets Elmia Subcontractor skulle blivit den viktigaste någonsin, därför känns det extra tråkigt att inte kunna genomföra årets mässa som planerat. säger Helena Åhs, Mässansvarig för Elmia Subcontractor.

Projektteamet jobbar nu intensivt för att erbjuda ett alternativt deltagande för att även i år kunna skapa förutsättningar för nya kontakter och affärer, och återkommer inom kort med mer information.

Nästa års Elmia Subcontractor kommer att genomföras 9-12 november 2021.

Elmia AB är ett av Nordens ledande mässföretag och arrangerar årligen olika mässor inom en rad affärsområden, inklusive konferenser, kongresser och event.

Foto: Elmia

Hans Sigge, vd Baettr Guldsmeshyttan AB
Foto: Baettrs

PRODUKTIONSREKORD HOS BAETTRS GJUTERI I GULDSMEDSHYTAN

Våren har varit turbulent för flera branscher på grund av coronapandemin, men det finns företag som trots tuffa tider har blomstrat. Ett av dessa företag är Baettrs gjuter i Guldsmeshyttan. Våren har inneburit hög efterfrågan för gjuteriet och i april slog de produktionsrekord.

Gjuteriet i Guldsmeshyttan grundades på 1400-talet och tillverkade då majoriteten av arméns eldvapen och kanonkulor. Guldsmeshyttan är ett av de äldsta gjuterierna i världen som fortfarande är i drift och övertogs 2013 av Baettr. Idag tillverkas delar till vindkraftsindustrin på gjuteriet.

Hans Sigge, vd Baettr Guldsmeshyttan AB, uppger att de under våren initialt kände en viss oro över hur vindkraftstillverkarna skulle agera genom krisen. Fordonsindustrin påverkades stort och många underleverantörer blev lidande av konsekvenserna. Farhågorna om stoppad produktion inföll dock inte för Baettr och efterfrågan har varit fortsatt hög för gjuteriet. – Hittills i år ligger vår produktion betydligt över vad vi tidigare har gjort. I april slog vi faktiskt produktionsrekord. Resten av våren och sommaren har efterfrågan varit fortsatt hög och vi jobbar på att öka vår produktionskapacitet ännu mer, säger Hans Sigge, vd Baettr Guldsmeshyttan AB.

Hans Sigge uppger att det amerikanska handelskriget med Kina en av de faktorer som spelat in till att de lyckats bibehålla hög produktionstakt. Leverantörer i USA vill hellre förse USA med vindkraft från Europa än från Kina och det finns subventioner på el från förnybar energi som gynnar tillverkare i Europa. Dessvärre planerar USAs president Donald Trump att avveckla detta finansiella stöd till årsskiftet, vilket inte gynnar den europeiska vindkraftsbranschen.

KORT OCH GOTT

RAPPORT FRÅN TILLVÄXTVERKET - PLATSENS BETYDELSE FÖR FRAMTIDENS INDUSTRI

En rapport från 2020 som konsultföretaget Sweco gjort på uppdrag av Tillväxtverket, visar att den plats som ett företag ligger på, har betydelse för industrins utveckling. Kommuner, regioner och andra offentliga aktörer kan göra skillnad i att skapa förutsättningar företag att utvecklas öka sin konkurrenskraft.

1. Det cirkulära scenariot: Både företag, kunder och civillsamhälle fortsätter tro på att grönare varumärken stärker konkurrenskraften. Cirkulära trender i tillverkningsindustrin drivs på av såväl lagstiftning som industriföretag och dess kunder. Kommuner kan skapa bättre förutsättningar för industriföretag att driva hållbara företag genom att erbjuda förutsättningar för en cirkulär produktion.
2. Digitalisering och automation: Svensk industri är globalt konkurrenskraftig i värdekedjornas högre led och klarar fortfarande att konkurrera med andra regioner i EU. Automation och digitalisering rationaliserar visserligen bort vissa manuella arbetsuppgifter, men utökar andra. Dessutom skapas behov av nya typer av kompetenser och arbetsuppgifter. Kommuner där det finns möjligheter till relevanta och uppdaterade fortbildningsinsatser har fördelar i att attrahera etableringar av industriföretag.
3. Det rationaliserande scenariot: Konkurrensen från omvärlden gällande kapitalintensiv tillverkning blir allt högre, vilket kan innebära utmaningar för svenska kommuner och de företag som ligger där. Rapporten visar dock att det finns ett blomstrande lokalt entreprenörskap i många kommuner och att det särskilt på landsbygden startar fler nischade småskaliga industriföretag.

Källa: Tillväxtverket

TESLA INSTALLERAR VÄRLDENS STÖRSTA GJUTMASKIN

Utanför sin fabrik i Fremont, Kalifornien, installerar företaget Tesla, som grundades 2003 med vdn Elon Musk i spetsen, världens största gjutmaskin. Maskinen installeras i en carport-liknande byggnad och tack vare utvecklad tillverkningsteknik kommer antalet komponenter i Teslas bilar kunna reduceras kraftigt.

När Tesla lanserade sin bilmodell Model Y electric SUV hade man lyckats slå ihop det som i den tidigare bilmodellen Model 3 bestod av 70 delar, till endast två.

Elon Musk säger att färre delar resulterar i mer kostnadseffektiv produktion och en mer hållbar produkt. Han uppger även att det här endast är begynnelsen av Teslas fokus på utveckling av sina gjutna komponenter, man planerar att kunna tillverka hela underredet i sina bilar i ett enda gjutet stycke, redan i år.

Det skulle innebära en enorm gjutkomponent vars komplexitet tidigare inte har funnits på marknaden.

TYSKA METALLFACKET PRESENTERAR FÖRSLAG OM FYRADAGARSVECKA

Enligt nyteknik.se presenterade Tysklands största fackförening IG Metall ett radikalt förslag inför nästa års avtalsrörelse. Förslaget innebär en övergång till fyra dagars arbetsvecka för att förhindra massuppsägningar och rädda industrijobb.

Redan innan coronapandemin hotades många arbetstillfällen inom tysk bilindustri av den pågående strukturomvandlingen med automatisering och övergång till elbilar, eftersom den typen av industri kräver färre komponenter och andra typer av kompetens.

IG Metall med 2,3 miljoner medlemmar har stort inflytande inom näringspolitiken och de avtal som förbundet tecknar bildar ofta norm för Tysklands arbetsmarknad. Bilindustrin står för ungefär fem procent av landets BNP. En regeringsfinansierad rapport visar att hälften av dessa 830 000 jobb riskerar ha halverats till 2030, rapporterar Deutsche Welle.

Jörg Hofmann, ordförande för IG Metall säger till dagstidningen Süddeutsche Zeitung att arbetsreduktionen skulle åtföljas av lönesänkningar som var proportionellt mindre än arbetstidssänkningen. Det skulle enligt Jörg Hofmann kunna rädda industrijobb och kvalificerad personal genom att lönekostnaderna sänktes istället för att jobben helt försvinner.

PÅ WEBBEN

I detta numret tipsar vi om lite spännande webbsidor som har med temat forskning att göra. Vad händer i hjärnan, rymden och Industri 4.0, är de tips vi plockat fram i detta numret.

SPELLISTAN GJUTARLÅTAR PÅ SPOTIFY

Om du letar upp Spotifylistan ”Gjutarlåtar”, får du en chans att lära känna dina branschkollegor lite bättre genom vad de lyssnar på för musik. Listan innehåller en riktigt helgjuten blandning av musikgenrer. Dessutom efterlyser vi er gjutare som kanske skapar egen musik! Har du en egengjord låt du vill ha med på vårt digitala blandband är du välkommen att maila oss på redaktor@gjuteriet.se

ELEMENTS OF AI

För den som är nyfiken på att lära sig grunderna om Artificiell intelligens finns utbildningsplattformen ”Elements of AI”, vars syfte är att ge grundläggande kunskaper om AI och göra det mer förståeligt för allmänheten. Den kostnadsfria onlineutbildningen riktar sig till alla, både privatpersoner och företag. Teoretiska moment varvas med praktiska, och det behövs inga förkunskaper för att klara den. Varje del i utbildningen tar 5-10 timmar och det går att studera i sin egen takt, men rekommendationen är att försöka blir färdig under sex veckor. Det går också att delta i #aiutmaningen som riktar sig till företag, lärosäten och den offentliga sektorn med syfte att synliggöra behovet av kunskap om AI. ”Elements of AI” är ett samarbete mellan Helsingfors Universitet och IT-företaget Reaktor, som kom till Sverige genom Linköpings Universitet, AI Innovation of Sweden och Vinnova.

<https://www.elementsofai.se>
<https://www.ai.se/en/training/elements-ai>

DAGS ATT BÖRJA MED EN NY (E-)SPORT?

E-sport, att tävla i dator och tv-spel online, har på senare år växt sig allt större. 2019 hölls det första världsmästerskapet i det populära spelet Fortnite. Över 40 miljoner spelare deltog, och den som kammade hem vinsten på cirka 28 miljoner svenska kronor i Solo-turneringen var den amerikanske 16-åringen Kyle Giersdorf. Sverige gjorde dock inte heller dåligt ifrån sig eftersom 16-åringen Theo Ferrer från Rönninge kom på en sjätteplats i Solo-turneringen och blev därmed bästa europé. I Duo-turneringen kom Theo och hans medspelare på 21:a plats, och Theos två placeringar gav honom den nätta prissumman på cirka 6,6 miljoner svenska kronor. Som många andra mästerskap och sportevenemang i år har nästa VM i Fortnite flyttats fram till 2021, så än är det inte försent att komma igång med träningen!

<https://esportare.se>

Foto: Pixabay

TRÄNING PÅ DISTANS

Inför hösten rekommenderar Folkhälsomyndigheten att vara fortsatt försiktiga i hur och var vi rör oss i samhället. För de som gillar att motionera kan karantän, hemmajobb och stängda gym kanske kännas som ett hinder - men det finns alternativ! Allt fler gym, personliga tränare och olika digitala medier erbjuder både tips och träningspass online. I juli kom Skatteverket med beskedet att digital träning, motion på webben och friskvårdstjänster i appar blir skattefri friskvård. Skatteverket anser nu att det går att jämställa enklare motion eller friskvård med appar och online-lösningar där en anställd får tillgång till träning, rådgivning och liknande tjänster. Beskedet innebär en utökad möjlighet till skattefri träning via internettjänst i hemmet eller på annan plats. Det gäller inte bara träning och motion utan även andra typer av hälsofrämjande onlinetjänster, som till exempel rökavvänjning.

<https://it-halsa.se>
<https://skatteverket.se>

SPECIELLA DAGAR

15 oktober internationella dagen för att tvätta händerna

Denna temadag kanske är lite extra aktuell i år - internationella dagen för att tvätta händerna, eller Global Handwashing Day på engelska. Tanken bakom denna dag, som funnits sedan 2008, är att lyfta vikten av god handhygien för att minska spridning av olika smittor. Detta kanske är en självklarhet för (många) svenskar, men brist på rent vatten och tillgång till tvål samt fungerande handfat gör det svårare i mindre privilegierade länder. Årets tema är ”Hand Hygiene for All” och följer ett globalt initiativ att få upp handtvättning, särskilt med tvål, ytterligare en nivå.

22 OKTOBER - INTERNATIONELLA CAPS LOCK-DAGEN

DEN 22 OKTOBER INFALLER CAPS LOCK-DAGEN SOM HAR UPPMÄRKSAMMATS RUNT OM I VÄRLDEN SEDAN ÅR 2000. EN HEL DEL TYCKER ATT CAPS LOCK-TANGENTEN SITTER DUMT PLACERAD PÅ TANGENTBORDET, SÅ ATT MAN LÄTT KAN RÅKA ANVÄNDA DEN VID FEL TILLFÄLLE. DAGEN ÄR DÄRFÖR EN KAMPAJ FÖR ATT FLYTTA ELLER RADERA DEN HELT. ATT SKRIVA MED VERSALER I KONVERSATIONER KAN UPPFATTAS SOM ATT MAN SKRIKER ELLER ÄR LITE AGGRESSIV. DÄRFÖR UPPMÄRKSAMMAR VISSA UNDER CAPS LOCK-DAGEN HUR JOBBIGT DET ÄR ATT LÄSA EN TEXT MED BARA VERSALER - GENOM ATT JUST SKRIVA ALLT MED CAPS LOCK.

9 september - Yrkesförarens dag

Den 9 september infaller sedan 2015 yrkesförarens dag i Sverige. Syftet med dagen är att uppmärksamma yrkesförare, en yrkesgrupp vars betydelse kanske ofta glöms bort. Det är inte alltid man tänker på att mer eller mindre allt vi möter i vår vardag någon gång transporterats på ett eller annat sätt. Därför hyllas Sveriges yrkesförare med en egen dag - personerna som ser till att alla typer av leveranser, både vi människor och olika slags gods, fraktas dit de ska. Yrkesförarens dag uppmärksammas och firas på olika sätt i landet, genom allt från tårttävling bland landets bagerier till olika evenemang i städerna.

27 november - En köpfri dag

En köpfri dag, eller Buy Nothing Day på engelska, är en internationell kampanj som har funnits sedan 1992 och infaller antingen första helgen efter Thanksgiving eller sista lördagen i november. Dagen uppmärksammas som en motvikt till Black Friday och att julhandeln brukar dra igång vid ungefär denna tidpunkt. Syftet med denna dag är att öka medvetenhet kring konsumtionsmönster och att det kan finnas andra alternativ än att alltid köpa nytt. Vill man delta och stötta denna dag avstår man från att handla någonting alls under 24 timmar.

18 december - Jultröjans dag

2011 dök National Ugly Christmas Sweater Day upp i USA och har sedan dess växt till att bli en dag som uppmärksammas internationellt. Reglerna för denna dag är så enkla som det låter - att ha en jultröja med ett så fult motiv som möjligt på sig hela dagen. Ordet fult är kanske en definitionsfråga, men temat brukar vara tröjor med överdrivet mycket färger, mönster, motiv och dekorationer som hör julen till. Dagen har också på senare år fått en lite mer seriös mening. 2014 uppmärksammades Rädda barnens kampanj ”Make the World Better with a Sweater” och i en del länder samlas pengar till välgörande ändamål in i samband med Jultröjans dag.

6 SNABBA

Rebecca Ammer

TEXT: LOTTA LARSBY

FOTO: DAVID ELG

Rebecca Ammer driver Procast AB i Halland sedan 1999. Hon var den första kvinnliga gjuterichefen i Sverige och föddes med aluminium i blodet. Rebecca kommer från en gjutarläkt i Tyskland och gjuteribranschen har alltid varit ett naturligt val för henne.

Procast förmedlar detaljer för press- och kokillgjuterier från olika europeiska företag till gjuterier i Skandinavien, med Sverige som största marknad. Det viktigaste för Rebecca i jobbet är relationerna med branschkollegor och att förmedla produkter som hon står för.

Namn:
Rebecca Ammer

Yrke:
Driver Procast AB

Bor:
I Halland

Familj:
Maken Per, en dotter och en son i tonåren,
hästar, hundar, katter, höns och ankor

På fritiden:
Rider, tar hand om djuren vilket bland annat
innebär uppfostran av de två hundarna och har

ett stort intresse för countrymusik

Vilken låt väljer du till Spotifylistan:
Country roads - Hermes House Band

1 BERÄTTA OM DITT FÖRETAG?

– Procast AB startades 1988 av mina föräldrar. De drev företaget från Tyskland men besökte sina kunder i Skandinavien två gånger om året. 1999 sa jag upp mig från min tjänst som gjuterichef på Näveksvarn och tog över företaget då min far gick bort. I början drev jag Procast tillsammans med min mor, med Tyskland som bas. Vi insåg dock att företaget inte bar två personer och jag flyttade hela verksamheten till Sverige.

2 HUR HAMNADE DU I GJUTERIBRANSCHEN?

– Jag föddes i gjuterisanden! Min farfar drev gjuteri i Tyskland, där även min far jobbade. Jag började arbeta i gjuteriet som tolvåring och tillverkade kärnor. Att arbeta för min far gjorde inte att jag fick arbeta mindre hårt, tvärtom. Jag minns en gång när jag var ung och det var karneval i staden. Jag tror jag sov en och en halv timme den natten, sedan stod jag i gjuteriet igen. Mina kollegor sa till mig att jag skulle lägga mig och sova bakom ugnen och att de skulle varna mig om min pappa kom. Då svarade jag bestämt: – Icke, min far har lärt mig att kan man vara ute och röja på kvällen kan man också arbeta på morgonen.

När det var dags för studier började jag först läsa metallurgi på universitetet i Stuttgart. Men jag insåg fort att jag skulle tycka att det var tråkigt i längden. Jag minns att jag ringde min far och sa: -Jag har hoppat av. Pappa satte i halsen, men i nästa mening berättade jag att jag skrivit in mig på utbildningen till gjuteriingenjör, då blev han lugn igen.

3 HUR HAMNADE DU I SVERIGE?

–Min mamma är från Sverige och min pappa är från Tyskland. Jag föddes i Tyskland men kort därefter flyttade mina föräldrar till Eskilstuna, där min far arbetade på Söderbergs Gjuteri. När jag var två år gammal flyttade vi tillbaka till Tyskland och där bodde jag fram till 1994. Då fick jag anställning som Sveriges första kvinnliga gjuterichef på Näveksvarn. Jag hade redan varit en vända på Näveksvarn då jag gjorde praktik där under min utbildning. Där lärde jag känna min blivande man Per. När jag så flyttade till Sverige började vi träffas igen. Att vi sedan hamnade längre söderöver berodde på Pers dåvarande jobb på Näveksvarn. De skalade ner och Per behövde söka nytt jobb. Jag gav honom en lista på mina fem bästa kunder hos Procast och han ringde runt, vilket resulterade i tre jobberbjudanden. Per valde att börja arbeta på Ages. För mig passade det bättre att bo nära Småland där jag har de flesta av mina kunder.

4 UPPLEVER DU SKILLNADER MELLAN SVENSK OCH INTERNATIONELL GJUTERIBRANSCH?

– Allt handlar om relationer och jag upplever att vi har ett annat sätt att kommunicera med varandra här i Sverige. Har man avtalat ett möte hör man av sig om man fått förhinder eller är försenad, så är det inte alltid utomlands. Dessutom har vi en mer jämbördig relation här mellan exempelvis leverantör och kund. Här är vi alla kollegor och hjälps åt. Konkurrensmässigt har vi tidigare kunnat luta oss mot högre löner och tydligare miljökrav, där har andra länder börjat komma ifatt. Däremot tror jag att svenska gjuterier upplevs som renare och med

bättre arbetsmiljö. Det tror jag faktiskt kan vägra tyngre än priset om någon står och väljer mellan gjuterier.

Jag tror att Sverige vinner på att bibehålla hög service, att reagera snabbt och att vara tillgängliga. Jag tror även att det är klokt att specialisera sig på svårare detaljer, stora detaljer och kanske specialiseringar.

5 HUR ÄR DET ATT ARBETA SOM KVINNA INOM GJUTERIBRANSCHEN?

–Jag tror att jag som kvinna har varit tvungen att visa lite mer och tydligare vad jag kan, jämfört med manliga kollegor. Däremot upplever jag att det har räckt för mig att bevisa mig en gång, medan männen kanske har varit tvungna att visa det om och om igen. Jag minns dock en gång när jag var ute på ett gjuteri för att provköra en maskin. Då hade jag fått mitt första barn bara några månader tidigare och hade barnet med mig. Det var nog inte en så vanlig syn. Efteråt behövde jag byta blöja på mitt barn och blev hänvisad att göra det i receptionen. Då passerade gjuterichefen där oss och utbrast förvånat: – Mycket har jag sett och upplevt här, men det där är nog första gången!

6 HAR DITT ARBETSSÄTT FÖRÄNDRATS PÅ GRUND AV DEN PÅGÅENDE PANDEMIN?

– Det har det absolut. I vanliga fall försöker jag besöka alla mina kunder minst två gånger om året. Det börjar bli tråkigt nu att inte kunna träffa människor öga mot öga eftersom jag tycker om de fysiska mötena. Däremot tror jag att det här arbetssättet är något vi till viss del får vänja oss vid. //

Philip och Anton upplever sitt första år inom branschen

Månadens Gjutare är denna gång två unga män som precis tagit sina första steg in i gjuteribranschen. Philip Arvidsson och Anton Eriksson arbetar på Gjuteriteknik i Värnamo och berättar om hur de upplevt sina första tid som gjutare. De har båda arbetat mindre än ett år som gjutare och hade tidigare inte någon erfarenhet från branschen. De är överens om att det är en spännande värld och är glada över det ansvar de redan fått visa upp som gjutare.

TEXT: LOTTA LARSBY

FOTO: DAVID ELG

Både Philip och Anton arbetar som maskinoperatörer och på deras anställningskontrakt står det gjutare. En titel ingen av dem ens hade funderat på att de skulle kunna ha för drygt ett år sedan.

Philip började jobba på Gjuteriteknik i januari 2020 och arbetade tidigare med att tillverka snus i Sävsjö, men bor och är uppväxt i Värnamo där Gjuteriteknik ligger. Han var intresserad av att byta arbete och hade en vän som arbetade på Gjuteriteknik och som talade väl om arbetsplatsen. När så en annons för en tjänst som gjutare på Gjuteriteknik dök upp på Facebook sökte han tjänsten. Philip berättar att han egentligen inte visste någonting om zinkgjutning och har fått lära sig enormt mycket

sedan han började på företaget.

Anton som började arbeta som gjutare i oktober 2019 håller med om att det har varit mycket att sätta sig in i. Han tog studenten från ekonomiprogrammet på gymnasiet i Värnamo och hade tillbringat sommaren som extraarbetare på den västerninspirerade temaparken High Chaparral. Även Anton hade hört gott om Gjuteriteknik och skickade in sitt CV, eftersom han ville få lite arbetslivserfarenhet innan han studerar vidare. Anton hade fått höra att nybörjare ofta fick börja i bearbetningen. Han blev därför förvånad när han fick komma på intervju, och fick jobbet som gjutare, eftersom han hade förutsatt att han först skulle få arbeta inom bearbetning om han väl fick tjänst på företaget. Det han

tidigare visste om gjuteribranschen var att det fanns olika slags gjuterier som sysslar med olika material, men om pressgjutning och zink visste han mycket lite.

Arbetsintervjuerna skedde med bröderna Jonas och Peter Abrahamsson som driver Gjuteriteknik, samt Roger Ståhl som är gjuterichef. Visst var det lite läskigt att sitta i en intervjusituation med alla tre på en gång. Men både Philip och Anton är överens om att cheferna var lätta att prata med och att de behandlar alla medarbetare i företaget på samma sätt.

De upplever att det finns en stor transparens och platt organisation på företaget och att de får ta del av det som händer. Det som lockade med företaget var att de hört så väl om arbetsmiljön och att▶

Anton Arvidsson vid en av sina arbetsstationer.

de sedan har anförtratts mycket ansvar i sina roller, är något de båda uppskattar. De berättar att de, tack vare ansvaret och vad de beskriver som positiv press, har lärt sig mycket på kort tid och att det uppmuntrar till att vilja växa fort och lära sig ännu mer.

DET SOM BÅDE Philip och Anton uppskattar mest på jobbet är sina kollegor och arbetsmiljön med högt i tak. Varje år anordnar Gjuteriteknik en gemensam skidresa för de anställda. Resan gjorde att Philip och Anton snabbt kunde lära känna sina kollegor och komma in i företagskulturen.

De som arbetat längre tid som gjutare är generösa med att dela med sig av sin kunskap och Philip och Anton upplever aldrig att någon ser snett på dem för att de tar längre tid på sig att utföra sina uppgifter. Så länge som alla gör sitt bästa finns det stor förståelse för att det ibland kan ske missöden.

NÅGOT AV DET första Philip fick höra på gjuterigolvet var att saker och ting kommer att gå sönder. Även om alla vet att det är dyra maskiner och verktyg det handlar om och även om alla är rädda om utrustningen, är det oundvikligt

att misstag ibland sker. Philip berättar att hans stora missöde var att han råkade knäcka en spruta som skall smörja verktygen:

– Det blev ganska friskt med smörja på golvet och det kanske inte var helt uppskattat, berättar han med ett skratt och tillägger att det nog är det största missödet som skett hittills på grund av honom.

Anton berättar att han vid ett tillfälle råkade orsaka en översvämning. Han hade precis kontrollerat utrustningen och lämnade golvet för en kort lunchrast, då en slang knäcktes så att vatten sprutade ut på golvet. På den

Ibland kärvar det och Philip Arvidsson hugger snabbt in.

knappa halvtimmen han var borta hann mycket vatten läcka ut. Kollegorna retade honom hjärtligt och frågade om han kanske anordnade simskola?

SOM INTRODUKTION TILL gjutaryrket fick Philip och Anton delta i en robotkurs och har även fått demonstration från en av företagets maskinleverantör i hur utrustningen fungerar. Mest kunskap menar de dock att de får av sina kollegor. På frågan om när de tror att de kommer att vara fullärda, skrattar de båda och säger att det nog tar väldigt långt tid.

Philip säger att det är självklart

för honom att alltid vilja utvecklas och bli bättre på sitt jobb men att fullärd, det tror han knappt att någon kan bli.

– Det kommer ju alltid ny teknik och nya verktyg. Jag tror att det viktigaste är att man drar nytta av den kompetens som finns i teamet, kompletterar varandra och arbetar mot samma mål.

Han berättar att de första veckorna som gjutare gav honom träningsvärk som aldrig förr, i muskler han inte ens visste att han hade. Men traverser och annan utrustning hjälper till bra med de tunga lyften.

Han ser att branschen går allt

mer mot automatisering men tror samtidigt att det alltid kommer att behövas människor i produktionen, som sköter och övervakar maskinerna. Han tillägger att han tror att det kommer att ske mycket spännande utveckling.

–Man vet man ju aldrig vad Elon Musk kommer att uppfinna härnäst!

ANTON HÅLLER MED och tror inte att det krävs att man är extremt muskulös för att kunna utföra ett bra arbete. De berättar att det är övervägande män som arbetar i gjuteriet, men ser ingen anledning till att det inte skulle kunna vara ►

Om man inte slaggar av ordentligt kan slagget fastna och i värsta fall stoppa bandet.

lika hög andel kvinnor som män på gjuteriet. Han tror att det helt enkelt handlar om gamla traditioner och föreställningar. Han vet att företagets ägare gärna tar in fler kvinnliga medarbetare och att förhållandet kanske kommer att jämnas ut över tiden.

Visst tycker de båda att det är ett tungt och svettigt jobb, men bara man dricker ordentligt är det inga problem att orka med. Och nog är de smutsiga när de går av sina arbetspass. Men som Anton beskriver det:

–Jag tycker att det är en helt rimlig nivå av smutsighet. Jag får ju duscha efter jobbet, men det är inga problem att sätta sig i bilen eller att springa inom mataffären på vägen hem.

ANTON SOM ÄR 19 år, är den yngsta gjutaren på företaget. De tror att medelåldern i just gjuteriet ligger någonstans mellan 25 och 35 år och att det är en ganska låg ålder på en arbetsplats. Både Anton och Philip, som hamnade i branschen lite av tillfälligheter,

tror att de kommer att ha nytta av de erfarenheter de får som gjutare oavsett vad de väljer att göra i framtiden. Philip planerar att studera till arkitekt och Anton funderar på en karriär som polis. De utesluter dock inte att utvecklas inom gjuteribranschen, men ingen av dem tycker att de ännu arbetat tillräckligt länge för att kunna känna till alla alternativ som finns.

–Jag är otroligt nöjd med att ha fått ett – vad jag känner – drömjobb som mitt första heltidsarbete.

Philip visar upp en av de gjutna produkterna dom förnärvarande producerar.

Även om jag inte riktigt vet vilka mål jag kan sätta upp inom gjuteribranschen, är det mycket möjligt att jag vill utvecklas inom branschen.

De är båda överens om att det som de kommer att ha mest nytta av i livet framöver, och som de också tycker är det roligaste på jobbet, är att få arbeta med problemlösning.

Philip som läste teknisk linje på gymnasiet berättar att det roligaste momentet i hans arbetsuppgifter är att byta verktyg i maskinerna.

– Varje dag innebär nya utma-

ningar och varje gång jag hänger upp ett nytt verktyg kan något nytt ske. Det krävs i princip alltid någon typ av justeringar och den variationen uppskattar jag verkligen.

Anton håller med om att det är omväxlingen som förnöjer och berättar att det enda han egentligen vet säkert om sina arbetsdagar är när han börjar och när han slutar. Däremellan kan allt möjligt spännande ske..//

OM PHILIP:

- **Ålder:** 22
- **Gjutare sedan:** Januari 2020
- **Bor:** I en tvåa i Värnamo
- **På fritiden:** Dömer i ishockey och spelar golf
- **Låt till Spotifylistan Gjutarlåtar:** Nån annan med Thomas Stenström

OM ANTON:

- **Ålder:** 19
- **Gjutare sedan:** Oktober 2019
- **Bor:** Med sin familj i Åvall
- **På fritiden:** Umgås med sin flickvän och sina kompisar
- **Låt till Spotifylistan Gjutarlåtar:** Bad Love med Ludvigson

Nyheter från Svenska Gjuteriföreningen

Nyheter från Svenska Gjuteriföreningen

Gjuteriföreningen och Energimyndigheten tar fram webbutbildning

Under hösten kommer Gjuteriföreningen tillsammans med Energimyndigheten att ta fram en digital utbildning om energieffektivisering. Utbildningen kommer riktas till små och medelstora gjuterier.

Branschen kommer att involveras i processen för att säkerställa att materialet genomgående är relevant för gjuterierna. Per Sommarin på RISE har anlitat som stöd i detta arbete.

Utbildningen kommer att lanseras under första kvartalet 2021. För mer information kontakta oss på 036-726 78 00.

Ny ordförande i Forskningsgrupp järn

Lennart Elmqvist från Xylem är ny ordförande i Forskningsgrupp järn. Sekreterare i gruppen är Torsten Sjögren från RISE. I årets sista nummer kommer Forskningsgrupp järn att informera om det arbete som görs inom gruppen.

Vi finns på LinkedIn

Visste ni att vi finns på LinkedIn. Där kan man ta del av information från föreningen, om våra aktiviteter, samt senaste nytt i branschen och omvärlden.

 Svenska Gjuteriföreningen

info@gjuteriforeningen.se
www.gjuteriforeningen.se

Stålgruppen - ett nära och prestigelöst samarbete

Våren 2020 skedde något som ingen väntat sig. Den traditionella vårsammankomsten för Forskningsgrupp Stål ställdes in, och ersattes av ett par korta digitala möten. Orsaken var förstas reserestriktionerna som utlösts av Coronaviruset, och konsekvensen blev att elva stålgjutare gick miste om ett efterlängtat tillfälle att utbyta erfarenheter, diskutera processfrågor och dra upp riktlinjerna för kommande års gemensamma aktiviteter.

Stålgruppen, som den kallas av medlemmarna, består av representanter från svenska stål- och vitjärmsgjuterier. Ordförandeskapet är i praktiken rullande, och för närvarande är det Per Ytterell från Smålands Stålgjuteri som fyller den posten. - Stålgruppens arbete är prestigelöst, säger Per. De flesta av medlemmarna känner varandra sedan lång tid och vi har öppna diskussioner. Att regelbundet träffas för att utbyta erfarenheter är viktigt. Branschen är liten, och trots att varje gjuteri har sina specifika material och produkter har vi många gemensamma frågeställningar.

Industrinära forskning och utveckling är ett viktigt strategiskt område för Svenska Gjuteriföreningen. Egenfinansierade projekt bereds och beställs

av Gjuteriföreningens forskningsgrupper och deras representanter i Forskningsrådet. Forskningsgruppens arbete styrs av en årsklocka där höstens strategidagar är en central händelse. Där samlas Gjuteriföreningens medlemmar och diskuterar vilka aktiviteter som bör prioriteras det kommande året. De olika förslagen bereds sedan av Forskningsgrupperna. En viktig resurs i varje grupp är sekreterarna som koordinerar arbetet. Åsa Lauenstein på RISE är Stålgruppens sekreterare. - Korta beslutsvägar gör att vi kan gå snabbt från idé till projektstart, säger Åsa. Alla projekt bygger på nya, aktuella frågor, och är redan väl förankrade i gruppen. Företagen är alltid på tå och därför kommer vi snabbt igång med aktiviteterna. Medlemmarnas kompetens och erfarenheter bildar grunden och RISE bidrar med forskningsutförandet och långsiktig dokumentation.

Just nu pågår inte mindre än tre olika forskningsprojekt som initierats av Stålgruppen och finansieras av Gjuteriföreningen. Alla företagen i Stålgruppen är delaktiga i lägre eller högre grad.

- Värmebehandling av stål bygger på flera tidigare studier som gruppen medverkat i och målet är att optimera processen för ett par utvalda legeringar.

Per Ytterell, Smålands Stålgjuteri, och Åsa Lauenstein, RISE Jönköping

- Lättviktsstål för gjutna produkter föreslogs förra året i en omvärldsbevakning. Projektet testar gjutbarheten hos ett nytt stål med avsevärt lägre densitet än de traditionella.
- Stålkompetens undersöker möjligheten att överföra processkunskap från svensk stålindustri till gjuteriföretagen.

Gruppen vill arbeta långsiktigt och med kontinuitet. Projektet Röde Orm undersökte olika vägar att kontrollera smältprocessen och pågick under mer än sex år. Processkunskapen ökade i gruppen och aktiviteterna ledde bland annat till ökad användning av argonspolning och en helt ny labmetod för att analysera defekter. RISE har nu utvecklat ett konkret erbjudande till stålgjuterierna att optimera smältprocessen för att ytterligare höja kvalitetsnivån på gjutgodset. - Historiskt har gruppens projekt utgått från stålgjuteriernas konkreta utmaningar. Nu ser vi en trend att de stora, gemensamma frågorna blir allt viktigare, konstaterar Per. Då måste vi samarbeta inom Gjuteriföreningen. Stålgjuterier

är ofta småföretag. Tillsammans får vi större muskler att jobba långsiktigt och utnyttja den breda kompetensen hos aktörer som RISE. Så måste vi möta utmaningarna framöver.

I Stålgruppens diskussioner ser företagen att både de konkreta utmaningar som finns i vardagen på de enskilda gjuterierna och övergripande frågor som automation och digitalisering hänger ihop med ett större skeende. Hur återstartar vi Sverige efter Covid 19-krisen? Hur skapar vi en hållbar gjuteriproduktion? EU har nu antagit sin New Green Deal, och om svenska gjuterier är i framkant borde det ses som en stor möjlighet. - Kunniga, engagerade företag i nära samarbete med forskningen är en vinnare också i framtiden, avslutar Åsa. Vi ska fokusera på det i den dagliga produktionen som måste lösas, men också komma ihåg att det är i de stora visionerna framtidens möjligheter finns •

Vill du veta mer om Stålgruppen?
Kontakta Åsa Lauenstein på asa.lauenstein@ri.se eller på tel 010 228 49 04

Aktuellt inom forskning

Beställning av förstudier

I den rådande situationen med Coronapandemin har styrelsen i Gjuteriföreningen beslutat att initiera ett antal tekniska förstudier som kan genomföras utan något betydande deltagande av medlemsföretagen. Det gäller följande förstudier: Utvärdering av printade kärnor vid metallgjutning, Lättviktsstål för gjutna produkter, Rening av återvunnen metall, Stålkompetens - från masugn till gjutstål, 3D-printade sandformar - Omvärldsbevakning samt Simulering av flödesrelaterade defekter som beskrivs nedan.

Simulering av flödesrelaterade defekter

Simulering och virtuell optimering är ett viktigt område i Gjuteriföreningens agenda. För att kunna förlita sig på simuleringsverktyg krävs att simuleringsverktyg verifieras mot verkliga komponenter samt att erfarenheter från produktion förs tillbaka till simuleringsverktyget. Detta för att förbättra verktygets precision samt anpassa verktyget efter varje gjuteris specifika förutsättningar.

Det är idag vanligt att stor vikt läggs på att studera krympporositet vid gjutsimulering. Det finns dock många fler defekttypen som uppkommer vid gjutning och som dessutom är lättare för gjuterier att upptäcka i ett tidigare skede men som inte är fullt implementerade som resultatfält i mjukvarorna för gjutsimulering. Dessa defekter är med all säkerhet inte så lättdefinierade. I förstudieprojektet kommer därför erfarenheter utbytas och dokumenteras och kunskapsnivån om dessa defekter och hur de kan simuleras höjas.

Målet med förstudieprojektet är att samla in information, dels från litteraturen dels från deltagande företag, gällande förekommande flödesrelaterade defekter och hur dessa i dagsläget kan simuleras med förekommande gjutsimuleringsmjukvaror. Förstudien skall även identifiera behovet av framtagning av simuleringskriterium för viktiga flödesrelaterade defekter hos branschen.

För mer information kontakta Roger Svenningsson på 010- 228 49 20 eller roger.svenningsson@ri.se.

NYTT FRÅN SVERIGES GJUTERITEKNISKA FÖRENING

Sveriges Gjuteritekniska Förening Kullgatan 17, 561 46 Huskvarna Tfn. 036-12 99 50 E-post sgf-ghs@telia.com
www.sgf-ghs.com Ordförande: Joakim Berlin, Verkställande ledamot: Anders Jansson Tfn. 072-268 87 06

FÖDELSEDAGAR

85 år
31 okt, **Göran Gustavsson**, Jönköping

75 år
12 sep, **Folke Sandvik**, Värmdö
3 okt, **Helge Nordin**, Oslo, Norge
9 okt, **Rune Karlberg**, Bottnaryd
17 okt, **Hans Lundin**, Strängnäs

70 år
4 nov, **Bengt Nygren**, Huskvarna

60 år
10 sep, **Liisa Leino**, Salo, Finland
12 okt, **Tomas Johansson**, Skillingaryd

50 år
28 okt, **Jessica Elfsberg**, Tullinge
7 nov, **Johan Backman**, Skövde

40 år
8 sep, **Andreas Larsson**, Nyköping
7 nov, **Joakim Fager**, Tullinge

GJUTERIHISTORISKA SÄLLSKAPETS ÅRSMÖTE STÄLLES IN

På grund av Covid 19-pandemin var det i år tyvärr nödvändigt att ställa in årets årsmöte som var planerat att hållas på Industrimuseet i Norrahammar i början på juni.

Den stadgeenliga årsstämman kommer preliminärt att hållas brevledes under hösten 2020. Information härom kommer att sändas ut till samtliga medlemmar.

Det lönar sig att vara medlem.

www.sgf-ghs.com

NYTT FRÅN SVERIGES GJUTERITEKNISKA FÖRENING

Sveriges Gjuteritekniska Förening Kullgatan 17, 561 46 Huskvarna Tfn. 036-12 99 50 E-post sgf-ghs@telia.com
www.sgf-ghs.com Ordförande: Joakim Berlin, Verkställande ledamot: Anders Jansson Tfn. 072-268 87 06

Kära Gjutarvänner

Vi närde en förhoppning om att, som brukligt är, kunna genomföra årets kongress under den andra helgen i september, givetvis med ett program och aktiviteter anpassade till de rekommendationer som Folkhälsomyndigheten (FHM) satt upp.

Styrelsen var överens om att det skulle vara en bra ny-start efter en minst sagt märklig vår att återigen kunna träffas och återknyta banden mellan gjutarkollegor.

En förutsättning var dock att man från FHM skulle lätta på restriktionerna om begränsat antal deltagare från dagens nivå om max 50 personer till åtminstone 100 personer.

Då detta ännu ej skett, tvingas vi tyvärr att ställa in Kongressen 2020.

Det är ett tufft beslut att ta med tanke på det arbete som redan lagts ned, men vi är helt eniga om att säkerheten alltid måste sättas först.

Från konferenshotellets sida har man varit väldigt tillmötesgående gällande avbokningsmöjligheter, vilket också var ett krav från styrelsen under upphandlingen, varför vi ej kommer att belastas med några kostnader i samband med avbokningen.

Elite Stadshotellet i Karlstad hälsar oss istället välkomna andra helgen i september 2021, då deras nya SPA- och relaxavdelning är färdigställd.

Beträffande stämman för 2020, så återkommer styrelsen med information inom kort, men den kommer troligen att hållas digitalt.

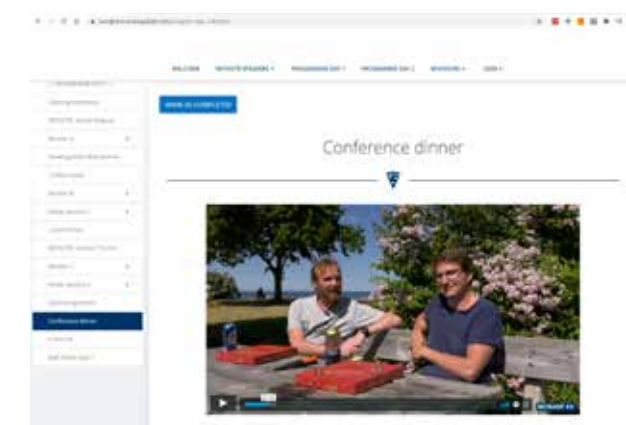
Ta väl hand om er och håll er friska!

Vänliga hälsningar

Joakim Berlin
Ordf. SGF

NYGJUTET VID TEKNISKA HÖGSKOLAN I JÖNKÖPING

Tekniska Högskolan i Jönköping, Box 1026, 551 11 Jönköping Tfn 036-10 10 00 Fax 036-10 05 98 info@ju.se www.ju.se

Konferensens webplattform med den virtuella konferensmiddagen i form av kebabpizza på Vätterstranden med Arne Dahle och Jakob Olofsson. Philip visar upp en av de gjutna produkterna dom förnärvarande producerar.

Jubilerande modelleringskonferens flyttades hem till forskare i karantän 1980 hölls den första MCWASP-konferensen, som har kommit att bli en viktig knutpunkt för forskare från hela världen för att umgås och dela sina senaste forskningsresultat inom modellering av gjutning, svetsning och andra stelningsprocesser som additiv tillverkning.

”Vi hade planerat för ett storslaget 40-årsjubileum på Djurönäset i Stockholms skärgård”, berättar Jakob Olofsson, som tillsammans med Arne Dahle och Ingvar L Svensson på Jönköping University stod som värdar för den sextonde upplagan av konferensen.

”Tillsammans med våra danska kollegor Jesper Hattel, Jesper Thorborg och Niels Tiedje på DTU hade vi under två år förberett en vecka fylld dels med vetenskapliga presentationer, inte bara muntliga utan vi hade även ett nytt Teaser-format för att göra mer spännande presentationer, och dels hade vi även planerat flera sociala aktiviteter som segling och en guidad tur till

Stockholm”, fortsätter Jakob.

I början av 2020 när pandemin slog till såg det dock mörkt ut, och snart stod det klart att det skulle bli omöjligt att träffas som planerat. ”Men vi bestämde oss för att inte ge upp! Om inte deltagarna kan komma till konferensen får konferensen komma till dem, och vi bad dem att fortfarande avsätta två dagar till en online-konferens istället. Vi hade ingen aning om hur vi skulle gå tillväga, men vi ville fortfarande ge deltagarna en riktig konferensupplevelse, som att de faktiskt hade varit här i Sverige och fått smaka ett riktigt svenskt fika och andats svensk skärgårdsluft.”

Lösningen blev att forma om aktiviteterna i det traditionella konferensupplägget, inklusive de sociala delarna, till digitala versioner. Alla bidrag fick en websida att fylla med digitalt material, t.ex. inspelade Powerpointpresentationer, filmer och 3D-animeringar.

”Vi hade 95 presentationer planerade, och sa att vi ska nog vara glada om vi får in ett 20-tal digitala versioner. Vi fick in 73! Det var roligt att se hur kreativa folk blev när de förstod

att utnyttja de digitala möjligheterna! Vi organiserade med förinspelade virtuella pauser med svenskt fika, öländska kroppkakor och danska smörrebröd. Vi tog också med oss filmteamet från Gjutmagister-programmet och gjorde en guidad tur genom Jönköping, konferensmiddag på Vätterstranden, och inte minst båttur på Stråken och ett sveltigt besök i en vededad bastu”, berättar Jakob och skrattar. ”Vi slet hårt de här tre månaderna, men tack vare stödet från alla inblandade så blev resultatet över förväntan!”

Över 200 deltagare från hela världen deltog i online-konferensen jämfört med de ca 120 deltagare som var beräknade till Djurönäset, och det blev ett riktigt lyckat 40-årsjubileum till slut.

”Även om man inte digitalt kan ersätta alla aspekter av att träffas ”på riktigt” så tror jag forskarvärlden har fått upp ögonen för nya möjligheter och nya konferensformat, så konferenser kommer nog vara mer digitala och online även efter pandemin. Sen kanske inte alla kommer ha virtuella fikapausar och besök i baren”, avslutar Jakob med ett leende.

MCWASP står för Modelling of Casting, Welding and Advanced Solidification Processes.

Konferensen är en av de ledande konferenserna i modellering av stelnings och täcker processer som gjutning, svetsning och additiv tillverkning. Den första konferensen hölls 1980 i New Hampshire, USA. Förra MCWASP hölls 2015 i Japan. Årets upplaga var den femtonde konferensen i ordningen. Konferensen sponsras av ESI, Flow-3D och MAGMA. För mer info, kontakta Jakob Olofsson på jakob.olofsson@ju.se

TÄNK FRAMÅT. TÄNK LOKALT.

Ta hjälp av Carbomax för öka din konkurrenskraft – vi är en lokal leverantör med resurserna och kunskaper som krävs för att förse din process med precis rätt kolprodukter och legeringar.
carbomax.se

 Carbomax
Designing Raw Materials.

KRÖNIKA

Krönikör i Gjuteriet nummer 4 2020 är
Tomas Liljenfors, PhD. vd Bryne AB.

”Som politiker hade jag inte tyckt att det skulle krävas alltför stort mod att föreslå åtgärder för att stävja en pågående pandemi.

OM HÅLLBART FÖRETAGANDE - BETRAKTELSE FRÅN EN SEGELBÅT

COVID-19 har gjort vardagen lite mindre vardaglig. Svåra politiska avvägningar görs mellan människors liv och förlorade arbetstillfällen. De flesta länder har gjort stora uppoffringar för att minska konsekvenserna av pandemin. Med ett konkret hot nära oss, oavsett om det gäller pandemier eller bränder, är engagemanget stort och nationer lånar enorma summor för att klara kriser. Men. Det finns andra hot som är konkreta men som inte berör vår vardag. Åtminstone inte än.

Från min båt köj lyssnade jag på Greta Thunbergs Sommar i P1. Vetenskapen står enad. Vi måste begränsa utsläppen av koldioxid annars kommer det att gå illa! Klimatpåverkan är något som vi visserligen ser en påverkan av redan nu men som kommer påverka oss hårdare först längre fram, oklart när. En pandemi däremot är ett direkt hot i vardagen som påverkar oss och våra nära och kära här och nu. Klimathotet är mer diffust och blir därmed svårare för oss att fokusera på. Vi fortsätter därför att köpa billiga produkter, som är tillverkade med smutsig energi, som dessutom transporteras över halva världen istället för att köpa närproducerat. Och med närproducerat menar jag inte bara grönsaker och livsmedel.

Kanske lägger vi vår tilltro hos politikerna. Som politiker hade jag inte tyckt att det skulle krävas alltför stort mod att föreslå åtgärder för att stävja en pågående pandemi. Men det krävs mod att kräva av sina väljare att de ska göra uppoffringar för ett mer otydligt klimathot. Jag kan förstå Gretas frustration där makthavare applåderar men inte agerar.

Som företagare drar jag ofta liknelsen att det är svårare att satsa på utvecklingsprojekt som först många år senare (möjligen) ger avkastning än på lätt panikartade brandkårsutryckningar som löser ett problem här och nu. Detta trots vetenskapen om att långsiktig utveckling är en förutsättning för en hållbar framtid. Företagare liksom politiker har ofta lättare att fokusera på faran som stör vardagen än på hoten i framtiden.

Förutsättningarna inom svensk gjuteriindustri med den kunskap, erfarenhet och samarbetsvilja som finns är unik. Vi har hela kedjan, från kunskapsbärare via leverantörer till slutkund. Vi har alla möjligheter att skapa en hållbar gjuteriindustri. Men vi behöver också modiga makthavare som vågar ta obekväma beslut. Jag försöker engagera mig (och dig?) i utvecklingsprojekt, kompetenshöjning av personal och modet att satsa långsiktigt. I ett utvecklingsprojekt är det för mig uppenbart att flera mindre förstudier ofta är väl investerad tid för att man därefter ska kunna välja rätt partners och ämnen för företagets långsiktiga överlevnad. Min övertygelse är att vi alla vill ha en hållbar framtid med en vardag utan brandkårsutryckningar.

Vi behöver visa upp att svensk industri är ett det bästa alternativet om man värderar sociala och ekologiska aspekter högt. Vi behöver också visa att det faktiskt också är det mest lönsamma i längden. Vi har unika förutsättningar att vara världsledande. Men det kräver engagemang, långsiktighet och samarbetsvilja. Och framförallt konkret handling efter filosoferande på en segelbåt.

/Tomas Liljenfors

MARLAN® ELLER ALU – vad är bäst för dig?

- SVENSKTILLVERKAT!
- HÖG KOMFORT!
- FLERA MODELLER!
- CE-CERTIFIERAT!
- ÄVEN SPECIALSKYDD!

För återförsäljare och mer information:

TST-SWEDEN.SE

0320 20 58 80

SAVING LIVES

www.stavangersteel.no
www.stavangersteel.se
www.keycast.se

Stålgjutgods 10 – 10 000kg
Sand och Skalformning
Rostfritt stål smide
Vidareförädling inhouse

GEKO™ LE⁺ | ECOSIL™ LE⁺

Partnering with you
to mold a better future

In 2015 we made promises — In 2019 we over-delivered.
Introducing: the LE⁺ Technology!

- + Overachieving BTEX Emission Limits
- + Less Total Cost of Ownership
- + High Precision Casting
- + Sustainable Mining

»LE⁺ Technology helps us reduce both the BTEX emissions from green sand molding, as well as the consumption of additives. An optimization of the molding performance, the reduction of BTEX emissions and green sand molding additive are the results of partnering with Clariant.« PSA Groupe, Site de Sept-Fons, France

